

Kokunun En Eski Adı Parfüm

İnsanın binlerce yıllık tarihsel serüveninde onu asla yalnız bırakmamış, istediği zaman, kısmen de olsa istediği karaktere bürünmesine yardımcı olmuş, hem kendisini iyi hissetmesinde hem de başkalarını etkileyebilmesinde en büyük destekçisi olmuştur parfüm. Önceleri sadece doğa ananın kucağından toplanan çiçeklerden, yosunlardan, ağaç kök ve dallarından, yapraklardan ya da bazı hayvanların salgıladıkları birtakım hoş kokulu maddelerden elde ediliirdi. Daha sonraları, bu doğal maddelere laboratuvarlarda üretilen yapay maddelerin de eklenmesi ile yüzlerce farklı kılığa karşımıza çıkan parfüm, elbetteki temel gereksinimlerimizden değil. Buna rağmen, yine de vazgeçemediklerimizden. Parfümün çok uzun zamandır hep yanı başımızda olmasının en güçlü nedeni, insanın kendi vücuduna ait olan kokusunu daha hoş olduğunu düşündüğü başka kokularla maskelemek istemesi.

VÜCUT kokusu, apokrin bezlerde oluşan teri bakterilerin parçalamasıyla oluşur. Ter ilk anda tamamıyla kokusuzdur, fakat özellikle vücuttaki gram pozitif bakteriler teri parçalayarak kişisel vücut kokusunu oluştururlar. İnsanın vücut kokusunun iletişimsel özelliği artık herkes tarafından kabul edilen ve türlü yorumlara neden olan bir gerçek. İnsanda vücut kokusuna neden olan iki tip bakteri tanımlanır. Bunlardan daha zayıf ve ekşimtırak bir kokuya neden olanı genellikle kadınlarda; erkek cinsiyet hormonu testosteronda yerleşmiş olan, daha güçlü, daha acı ve butuk bir kokuya neden olanı da erkeklerde bulunur. Vücuttaki apokrin bezlerin ergenlik çağından itibaren etkin hale geçmesi koku salgısının ve dolayısıyla bu kokuyu algılayan duyu organının fizyo-seksüel bir rolü olduğunu gösterir. Aşkın anatomisini yapan tıp doktorları belki de bundan yola çıkarak aşık olan insanların birbirlerinin kokularından etkilenmiş olabileceklerini söylüyorlar. İnsanın kendi vücut kokusundan sıyrılıp başka kokulara bürünmesine yardımcı olan parfüm, bu görevi dışında başka amaçlarla da çok eski çağlardan beri gündemindeki yerini almıştır.

Her ne kadar Atlantislilerin parfüme olan düşkünlüklerinden söz edilse de, bizim için kozmetiğin yaratıcısı olarak bilinen Mısırlılar'la başlar parfümün hikayesi. Parfümle ilgili en eski bulgulara ilk Mısır firavunlarından Kral Menes'in (İÖ 5000) mezarı açıldığında rastlanmıştır. İÖ 1500'e ait bazı papirüslerde de parfüm şişesi taşıyan kadın ve erkek figürleri olduğu görülmüştür. Mısır'da parfüm, estetik amaçlar dışında Tanrılara sunulmak için ve mumyalama işlemlerinde de kullanılmıştır. Parfümcülüğün Doğu kültürlerinde bu denli yaygınlaşmasında Tevrat, İncil ve Kur'an'ın aromatik kokularla ilgili bölümlerinde inananları bu güzel kokuları kullanmaya özendirilen sözlerin bulunması da etkili olmuştur. Mısırlılar gibi İranlılar ve Babililer de parfümcülükte ustalaşmışlar ve bu kültürlerde parfüm kullanımı cinsiyet ayırt edilmeksizin kabul görünmüştür. Eski Yunan'da ise parfüm kullanımı büyük saygı uyandıran bir iş, parfüm yapıcılığı da özellikle kadınlar tarafından geliştirilen bir uğraş olmuştur. Ayrıca Yunan mitolojisine göre, tarihte ilk parfüm kullanan kişi Afrodit'tir. Hikayeye göre parfümün gizli formü-

lü sadece Afrodit ve nymphaları (su perileri) tarafından bilinirmiş. Günün birinde bu nymphalardan en boş boğazlı olanı, Aenon, gizli formülü Prens Paris'e söylemiş ve Paris de formülü Truva'lı Helen'e vermiş. Bu sayede Helen ünlü borçlu olduğu eşsiz güzelliğine kavuşmuş. İÖ 300'lerde yaşayan Yunanlı Theophrastus bilinen ilk yapay parfüm üreticisi ünvanını taşır. O da dönemdaşı olan diğer Yunanlı parfümcüler gibi güneş ışığının ve sıcaklığın parfüm esansına zarar verdiğini, kokunun özelliğini kaybetmesine neden olduğunu düşündüğü için araştırmalarını güneş görmeyen bir ortamda gerçekleştirmek üzere kendisini karanlık bir odaya hapsedmiştir. Romalılar ise önceleri diğer toplumlardan farklı olarak parfüme ilgi göstermemişler, hatta Antonius Asya'yı boyunduruğu altına aldığında, diğer bütün egzotik maddelerle birlikte parfüm satışı da yasaklamıştır (İÖ 188). Bu uygulama, Neron Roma İmparatoru olana dek (İS 54) sürmüş, Neron'la birlikte parfüm ve diğer kozmetik ürünleri Roma'da yasağı delebilmişlerdir. Bu ürünleri bizzat özgürce ve bol bol kullanan Neron'un altın sarayına gelen konukların üzerlerine

keskin kokulu parfümler sıktığı, karısı Popaea öldüğünde ise cenaze töreninde Araplar'ın 10 yılda ürettiklerinden daha fazla tütsü yaktığı söylenir. İzleyen yüzyıllarda Araplar parfüm konusunda neredeyse rakipsizlerdi. 10. yy'da parfümcülükte çığır açacak bir şey oldu, o zamana kadar sadece birtakım katı ve sıvı yağların uçucu yağları tutması ile gerçekleşen parfüm eldesi, İbn-i Sina'nın damıtma yoluyla da uçucu yağ elde etmesiyle yeni bir boyut kazandı. Bu dönemlerde Avrupa'da unutulmuş olan parfüm ve kozmetik kullanımı Haçlı seferleriyle tekrar canlandı. Savaştan dönen şövalyelerin beraberlerinde getirdikleri, doğuda harem kadınlarının kullandığı, bu çok pahalı maddeler Avrupa aristokrasisinde büyük ilgi gördü. Gerçi bunda o yıllarda Fransa ve İtalya'da kapalı kanalizasyon sisteminin bulunmaması ne kadar etkiliydi bilinmez; ama, doğudan batıya taşınır taşınmaz parfüm sanayi, çok hızlı bir şekilde, özellikle Fransa ve İtalya'da gelişti. 1370'de hâlâ Hungary Water diye bilinen ve Macaristan kraliçesi Elizabeth için yapılan; alkol içeren ilk parfüm üretildi. İngiltere'de de durum diğer Avrupa ülkelerinden farklı değildi. Halk fakirlikten kırılırken, soylu kadınlar ve soylu erkekler büyük bir açgözlülükle astronomik fiatlardaki bu parfüm ve kozmetikleri tüketmekteydiler. O dönemden sonra parfüm kullanımı özellikle özdeksel gücü fazla olanlar arasında hızla yayılmış ve bugün artık birçokları için alışkanlık haline gelmiştir.

Parfüm Üretimi

Bir parfüm üreticisinin iyi bir parfüm yapabilmek için güzel koku veren sayısız maddeye gereksinimi olabilir. Bu iş için doğadan elde edilen birçoklarına günümüz kimyasının yardımıyla eklenen sayısız bileşikten yararlanılır. Buna göre, parfümler bitkilerden ve hayvanların salgılarından ya da yapay hammaddelerden elde edilir.

Bitkilerden elde edilen kokuların çoğu aslında onların uçucu yağlarından sağlanır. Parfümlerde kullanılan uçucu yağlar, daha çok bitkilerin salgı hücrelerinde üretilen uçucu, aromatik metabolik maddeler olup, bitkinin çiçek, yaprak, kabuk, dal veya kök kısımlarında bulunabilirler. Bu yağları elde etmenin en yaygın yolu damıtmadır (özellikle su-

ya dayanıklı olanları için). Damıtma tekniğini bulan İbn-i Sina mayalanmış şekerden etil alkol damıtmayı da başararak, o güne dek uçucu yağların özütlenmesinde kullanılan katı yağlara alternatif bir çözücü bulmuş oldu. Renksizden, sarı-kahverengiye giden renk aralığında sıralanan uçucu yağlar bazı sıvılarla birlikte çeşitli organik bileşenlerin karmaşık bileşimlerini içerirler. Turunçgillerin damıtmayla bozulan uçucu yağları ise, kabuklarının mekanik olarak sıkılmasıyla elde edilir. Bu yöntemi damıtma yönteminden daha avantajlı kılan ise ısıya gerek duyulmaması ve bütün yağı en ufak bir bozunma olmaksızın çekebilmesidir. Limon, bergamut, portakal, mandalina, greyfurt gibi turunçların yağları bu yöntemle elde edilir.

Uçucu yağ içeriği çok düşük olan bitkisel hammaddeler için ise kullanılan yöntem "anflorajdır". Buna göre, taç yapraklar cam levhalar gibi ince yüzeylere yayılmış temiz ve kokusuz bir hayvansal yağ üzerine serilerek bir süre bekletilir. Bu işlem hayvansal yağ, uçucu yağa doyuncaya kadar tekrarlanır. Daha sonra saf aromatik yağ, bir alkolün (etil alkol) yardımıyla hayvansal yağdan özütlenir. Bu alkollü özüt -20 C'de süzülerek mumlardan ve yağlardan arındırılır. Alkolün vakumlu ortamdan uzaklaştırılmasıyla "absolü" elde edilir. Bazı durumlarda ise kokulu bitkisel materyal, hekzan gibi apolar bir çözücü ile özütlenir. Çözücünün uçurulmasıyla elde edilen katı özüte ise "konkret" denir. Konkret daha sonra içerdiği mum gibi yabancı maddelerden alkol yardımıyla temizlenir. Bu yolla elde edilen saf aromatik ürüne de "absolü" denir. Günün ilk ışıklarıyla toplanan tam 200 tane yase-minden sadece bir damla absolü elde edilebiliyor olması, bu abso-

uçucu yağların eldesinde baş vurulan damıtma işlemi, bu devasa aletlerin yardımıyla yapılmaktadır.

lülerin ne kadar değerli maddeler olduğuna iyi bir örnektir.

Bitkilerin salgıladığı reçine ve balzamlar ise, koku vericiliklerine ek olarak parfümün uzun zaman kalıcılığını koruyabilmesini sağlayan sabitleştiriciler olarak da kullanılırlar. Bu maddeler ve benzerleri sayesinde parfüm sanayisi koşullarını zorlayıp bir de bu iş için yapay bir takım maddeler elde etmek zorunda kalmamıştır.

Doğal hammadde olarak hayvanlardan elde edilen esanslar da kullanılır. Hayvanların yaşadıkları bölgeyi tanıyabilmeleri amacıyla koku bezleri tarafından salgılanan ve parfüm endüstrisinde kullanılan hammaddelerin çok pahalı ve zor elde edilebilir olmaları, insanoğlunu bunların çok başarılı taklitlerini üretmeye itmiştir. En çok kullanılanları balından elde edilen amber, misk keçisinden elde edilen misk, bir cins kediden elde edilen civet, kunduzdan elde edilen kastoryumdur. Hayvansal kokular daha çok renk verici ve sabitleştirici olarak kullanılırlar.

Doğal kokular sayıca sınırlıdır; oysa, ilerleyen kimya sanayi sayesinde parfüm sektörü bu sayılarla sınırlı kalmamış, birçok yapay koku üretilmiştir. Bu sektör tamamen yapay kokularla birlikte, bazı doğal kokuların birtakım kimyasal işlemlerle (izole ederek ya da ayrıştırarak) farklı tiplerini elde ederek beslenir. Örneğin, yasemin absolüsünde doğal olarak bulunan benzil asetat, asetik asit ve benzil alkolden; gül esansında bulunan fenil etil alkol, etilen oksit, benzen ve alüminyum klorürden hareketle hazırlanır. Doğada karşılığı bulunmayan bazı yapay kokular ise şunlardır; siklamen aldehit, amil sennamik aldehit ve sentetik

misk. Yapay kokular; alifatik alkoller, alifatik aldehitler, aromatik ketonlar olmak üzere fonksiyonel gruplarına göre üç sınıfta toplanırlar.

Bir parfümün yapısını oluşturan maddeler: 1) Temel madde; hazırlanan parfümün asıl kokusunu oluşturan maddelerdir (yasemin esansındaki benzil aldehit gibi). 2) Karıştırıcı madde; parfüm hazırlanmasında kullanılan maddelerin birbirleriyle kaynaşmasını ve tek bir koku ile karşımıza çıkmasını sağlarlar. Feniletıl alkol iyi bir karıştırıcıdır. 3) Düzeltici maddeler; hazırlanması düşünülen parfüme tamamlayıcı koku veren maddedir (gül parfümüne yaprak kokusunun ilavesi gibi). 4) Sabitleştiriciler; parfümün sabitliğini koruyan maddelerdir. Zambak yapısındaki maddeler bu iş için uygundur.

Kokuların algılanma sırasına göre parfümün üst, orta ve alt yapısından söz edilebilir. Üst maddeler, en önce kokusu duyulan maddelerdir. Orta maddeler, karıştırıcı nitelikte ve parfüme özellik kazandıran maddelerdir. Alt maddeler ise en az uçuculukta olan ve parfüme sabitlik veren maddelerdir. Bütün parfümler için ilk adımı bitkisel, hayvansal ya da yapay hammaddelerden elde edilen yağların uygun şekilde karıştırılması oluşturur. İyi bir parfüm yapabilmek son derece kritik bazı koşullara bağlıdır. Bunlardan biri ilk aşamada, parfümün ana özelliğini oluşturacak koku dışındaki tüm kokulardan arındırılmasıdır. Usta bir parfüm yapımcısının doğal olarak iyi bir burnu, iyi bir koku belleği ve engin bir düş gücü olmalıdır. Bazen en uygun alkol de kullanılsa parfüm yağı ve alkol bir araya geldiğinde çok keskin bir kokunun ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bunu önlemek için karışıma bir miktar su eklenir ve haftalarca bekletilir. Asetal oluşumu ve transesterifikasyon gibi bir dizi kimyasal işlemden sonra keskin koku kaybolur. Çözülme maddeler de dışarı atıldıktan sonra parfüm süzülür. Doğal olarak tortu bulundurmamak eğiliminde olan parfümler süzülmeden önce

bulanıklaşmayı önlemek için belirli aralıklarla soğutulmalıdır. Süzülmiş parfüm, şişelenmeden önce bir süre oda sıcaklığında bekletilmelidir; çünkü, ısınan sıvıların genleşme istekleri sonucu parfümün içindeki kimyasal maddeler şişenin kapak kısmındaki contaya zarar verebilir. Bu bekleyiş böyle bir tehlikenin var olup olmadığının gözlenmesi olanağını sağlar.

Parfüm Türleri

Bu bölüme başlamadan önce şunu belirtmek gerekir ki; parfümün piyasada birçok çeşidi olan, deodorant ana başlığı altında toplanan ve karşımıza roll-on, stick(mum), sprey vs. şeklinde çıkan kokularla kesinlikle bir yakınlığı yoktur. Deodorantlar antiperspirant (terlemeyi önleyici) etkiye sahip olabilmek için birçok kimyasal madde içerirken, parfümlerin böyle bir özelliği yoktur; sadece güzel koku verirler. Tek bağlantıları deodorantlarda kullanılan %1 oranındaki parfüm yağı olup, deodorantların ve parfümlerin elde edilme işlemleri de son derece farklıdır. Parfümler %15-30 parfüm yağı (uçucu yağ) içerirken, parfüm ailesinin türevlerinden olan eau de perfume ya da parfume de toilette %10-15 ve eau de toilette ise %10 parfüm yağı içerir. Parfümler barındırdıkları ham-

Sulu Parfümler

Süeda Hekimoğlu

Doç.Dr., H. Ü. Eczacılık Fakültesi Kosmetoloji Bilim Dalı

"Parfüm" denince akla hemen hoş kokulu, uçucu çözümler gelir. Parfümün uçuculuğu, esansı çözmek için kullanılan alkolden ileri gelir. Parfümler genel olarak güzel kokulu çok sayıda uçucu yağ (esans) veya kimyasal maddenin değişik alkoller içinde çözündürülmesi ile elde edilirler. Çünkü alkol, uçucu yağlar ve benzeri kokulu maddeler için iyi bir çözücüdür. Ayrıca cilde uygulandıktan sonra hızla uçması da bir avantajdır. Fakat son yıllarda gerek kozmetik preparatlardaki alkolün deri üzerindeki istenmeyen etkileri, gerekse bazı ülkelerdeki dini inançlar, alkolsüz parfüm formülasyonunu gündeme getirmiştir. ABD ve Avrupa'da özellikle çevreciler alkolsüz ürünler konusunda baskı unsuru oluştururken, Hindistan gibi bazı ülkelerde tüketiciye sunulan ürünlerde alkol kullanımına sınırlamalar getirilmiştir. Bu gereksinimler sonucu ortaya "Sulu Parfümler" olarak adlandırılan, çözücüsü su olan parfümler çıkmıştır.

Su, aslında esans ve yağ tipi maddeleri çözümlene yeteneğinde değildir. Bu tip maddeler ancak yüzey aktif madde denilen bir çözümlenleştirici madde yardımıyla, su ile emülsiyon tipi preparatları oluştururlar. Emülsiyonlar, sulu ve yağlı fazları yüzey aktif maddeler yardımıyla birbiri içinde damlacıklar halinde dağılmasıyla oluşan, damlacık çapı yaklaşık 0,15-100 mikrometre olan süt görünümünde,

münde, losyondan krema kadar değişik kıvamlar gösteren preparatlarıdır. Parfümler, losyon veya krem şeklinde de formüle edilmekle birlikte son senelerde parfümlerin sulu parfümler olarak adlandırılan şeffaf emülsiyonlar halinde formülasyonu üzerinde başarılı çalışmalar yürütülmektedir.

Sulu parfümler aslında mikroemülsiyonlar olarak bilinen bir farmasötik dozaj şeklinin kozmetolojiye başarıyla uygulanmış şeklidir. Mikroemülsiyonlar; sulu ve yağlı fazların uygun yüzey aktif maddeler yardımıyla birbiri içinde dağılması ile elde edilen şeffaf emülsiyonlardır. En önemli özellikleri; partikül çapları çok küçük (0,0015-0,15 mikrometre) olduğu için şeffaf görünmeleri, düşük viskoziteli ve termodinamik açıdan stabil olmaları, fazla bir karıştırma gerektirmeden kolayca hazırlanabilmeleridir. Bu sistem ile birbiri içinde karışmayan iki sıvı faz şeffaf bir formül olarak hazırlanabilmektedir.

Sulu parfümlerde yağlı fazı doğal ve sentetik koku verici maddeler, sulu fazı ise su ve suda çözünen maddeler oluşturmaktadır. Burada kullanılacak yüzey aktifin seçimi ve su/yağ/yüzey aktif oranı çok önemlidir. Örneğin; 1 g biberiye esansını 100 ml su içinde çözündürmek için 5 g Tween 21 veya 7 g Tween 80 veya 2 g Solubilizan LRI adlı yüzey aktif maddelere ihtiyaç vardır. Genel olarak uygun bir sulu parfüm hazırlamak için, uçucu yağın yaklaşık 1,5-2,0 katı kadar yüzey aktif madde gerekmektedir. Mikroemülsiyonlar, içerdikleri yüksek orandaki yüzey aktif madde nedeniyle şişe

çinde köpürme eğilimindedirler. Bunu önlemek için preparata, köpük kırıcı madde olarak, düşük miktarlarda silikon veya yüksek molekül ağırlıklı polipropilenglikol (PPG-20) ilave edilebilir. Tüm bu bileşenleri içeren bir sulu parfüm örneği aşağıda görülmektedir.

Sulu Parfüm (Mikroemülsiyon Parfüm)

Esans (Koku verici)	% 6,00
Solubilizan LRI (Yüzey aktif)	% 9,00
PPG-20 (Köpük kırıcı)	% 0,02
Koruyucu madde, deionize su km.	% 100,00

Sulu parfümler, oda sıcaklığında termodinamik açıdan stabil oldukları için şeffaf görünümünü sürdürürler. Deri üzerindeki kalış süreleri alkollü parfümlerden daha uzundur. Viskoziteleri düşük olduğu için sprey tipi ambalajlamaya uygundur. Cilt üzerinden suyun yavaş buharlaşması dezavantajları ise sprey pompasının kapasitesininin 150 ml'den 90 ml'ye düşürülmesi ile çözümlenebilmektedir. Diğer bir dezavantajları ise kuruma sırasında, geçici bir süre, yapışkan bir his algılanmasıdır. Fakat % 10'un altında yüzey aktif kullanılarak bu dezavantaj da ortadan kaldırılabılır, hatta uygun maddelerin seçilmesi sonucunda nemlendirici ve yumuşatıcı etki de elde edilebilir. Sulu ortamda parfümün stabilitesi uygun pH seçimi ve koruyucu madde ilavesi ile sağlanabilmektedir. Sonuç olarak, sulu parfümler alkollü parfümlere iyi bir alternatif olduğu için tüketici tarafından kabul edilmekte ve bu nedenle formülasyon geliştirme ve üretim aşamalarındaki çalışmalar sürdürülmektedir.

maddeler göz önüne alınarak birkaç gruba ayrılırlar:

Aldehit parfümler: Bunlar daha çok yapay kokular ailesinin birer üyesidirler. Yoğun olduklarında sabun gibi kokular da seyreltiklerinde çiçeksi, hoş, berak bir koku verirler.

Yeşil parfümler: Göreli olarak daha yeni keşfedilmiş kokulardır. Taze, yeşil kokuları daha çok yapay parfüm yağları kullanılarak elde edilir. Bu yapay yağların yanında tropikal bazı reçineler ve menekşe yaprağı da kullanılır.

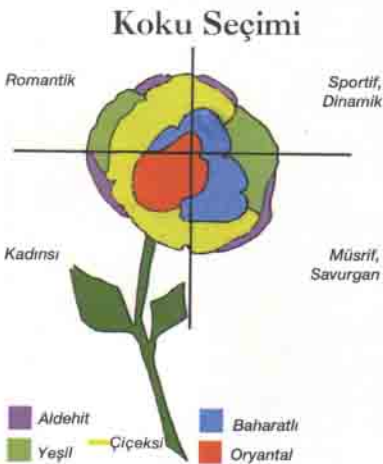
Çiçeksi parfümler: En eski ve en kalabalık gruptur. Yasemin, gül, leylak ve zambak gibi baskın kokulu çiçekler bu tür için önemlidirler.

Otsu-baharatlı parfümler: Lavanta, adaçayı, yosun, tarçın, karanfil, sandal ağacı, sedir ağacı kokuları bu gruba girer. Erkek kokularının üretiminde de daha çok bu gruptan yararlanılır.

Oryantal Parfümler: Bunlar ağır, güçlü ve tatlı kokulardır, elde edilmelelerinin yaygın yolu hayvansal salgıların kullanılmasıdır.

Koku Seçimi

İnsanların, bu kadar çok reklama boğulmuşken ve parfümler çok yüksek fiyatlardan satılırken, kendileri için doğru olan parfümü seçebilmeleri elbetteki pek kolay değildir. Her ne kadar kullanıcının saç renginin önemli bir etken olduğu söylene de uzmanların önerisi parfüm seçiminin kişilikle ilintili olarak yapılması yolunda. Aşağıdaki şekil uzmanların önerileri doğrultusunda koku seçebilmemize yardımcı olabilir.

Ayrılan bölümlerde renklerin ağırlıklı olarak simgeledikleri kokuları o bölümde gösterilen kişiliklerin kullandığı belirlenmiştir..

Dermatolojik Etkileri

Parfümler her zaman bu kadar masum değillerdir. Bileşimlerinde bulunan bazı kimyasal maddeler, istenmeyen toksik etkilere neden olabilirler. Bir parfüm bazen 700 ayrı kokuyu içeriyor olabilir ve bu da kullanılan maddelerin zararlı olabilmeleri riskini artırır. Ama bu öyle çok da büyütülecek bir tehlike değildir; çünkü bilinen yaklaşık 1500 kokudan sadece 100' ünün (% 6,7) toksik problemlere neden olduğu gözlenmiştir. Problemleri maddelerin daha çok kansinojen, nörotoksik, melanojenik (deri ve dokularda renk maddelerinin fazlalaşması), fototoksik, fotosensitif ve ürtiker etkileri görülür. Karsinojen etkisi olan koku vericilere en iyi örnek sassafras yağıdır. Fakat bu yağın kansinojen etkisi anlaşıldığı andan beri kullanımı durdurulmuştur. Asetil tetrametil tetralin ise deride bıraktığı hafif mavilik nedeniyle kullanım dışı kalmıştır. Fototoksik (güneş ışığı etkisiyle deri tahribi) etki yaratan birçok kokudan biri kadife çiçeği, diğeri bergapten (fototoksik melanojen) içeren bergamuttur. Bergamut yağı içeren parfümlerin hiperpigmentasyona neden olduğu bilinir ama; parfümcüler bu durumun üstesinden bergamut yağının içindeki uçucu yağdan, bergapteni uzaklaştırarak gelmişlerdir. Fotosensitif (güneş ışığı etkisiyle alerjik reaksiyona neden olan) etkiye ise amberçiçeği, 6-metilkumarin, 7-metilkumarin içeren kokular sahiptir. Her ne kadar FDA (Food and Drug Administration-İlaç ve Gıda İdaresi) amberçiçeğinin fotosensitif etkisi nedeniyle üreticileri uyarılmış olsa da, yine de birçok parfümde bu yağ kullanılır. Ürtiker (kızaran, kaşınan, kabaran, kaybolan) etki yaratan madde ise Peru balsamında bulunan sennamik aldehittir. Bazı kokular ise temas ezması diye bilinen ve iki şekilde karşımıza çıkan etkiler yaratırlar. Bunlardan birincisi olan alerjik etki, daha çok duyarlı ciltlerde görülür; ikincisi ise iritan etki, herkeste görülebilir ve deride doğrudan tahribat yapar. Ayrıca parfümlerde kullanılan alkoller de deride duyarlılık meydana getirerek alerjik reaksiyona neden olabilir. Bu ve diğer bazı nedenlerden ötürü parfümlerde ve kozmetik ürünlerinde artık alkol yerine su kullanılmaya başlanmıştır ve bunlara

sulu parfümler denilmektedir. Parfümlerde kullanılan kokuların zararlı etkilerini test etmenin çeşitli yolları var ve bunların birçoğunda denek olarak hayvanlar kullanılmakta. Ne yazık ki insanoglu biraz hoş kokabilsin diye kullandığı parfümlerde, hayvanların rızası olmadan salgılarını kullanmakla yetinmeyip, onları bu testlerle rahatsız etmeyi sürdürmektedir. Parfüm yaşadığımız imaj çağında belirgin bir biçimde kendisini öne çıkarmış, artık birçok ünlü sanatçı, politikacı, sporcu ve hatta bilim adamının adları, kullandıkları kokularla anılır olmuştur. Piyasadaki sayısız reklam arasında ezilen insanın bireysel zevki de çoğu zaman büyük parfüm üreticilerinin piyasaya pompaladıkları parfümler doğrultusunda belirlenmektedir. Parfüm tüketiminde en büyük rolü üstlenen kadınlar için ise durum biraz daha farklıdır. Kadınların birçoğu bunu bireysel, özgür seçimleri gibi görsele de, erkek-egemen kültürün bu seçimde etkisi tartışılmazdır. İnsanın fizyolojik olarak ihtiyaç duymadığı parfüm kullanımı diğer kozmetik ürünler gibi, tüketim toplumu üyesi olan insanda artık vazgeçilemez bir psikolojik gereksinim olmuştur.

Elif Yılmaz

Konu Danışmanı: Süeda Hekimoğlu
H.Ü. Eczacılık Fakültesi Kosmetoloji Bölümü

Kaynaklar
Alpmann G. Kosmetik Preparatlar, İstanbul, 1978.
Batham M. S., Sagarin E. Cosmetics Science and Technology, USA, 1972.
Jackson E. M. Cosmetics and Toiletries, Substantiating the Safety of Fragrances and Fragrance Products, Haziran 1993.
Umhach W. Cosmetics and Toiletries, UK, 1991.

